

ПРОЄКТ

В И С Н О В О К

щодо розгляду проєктів законів України
про внесення змін до Закону України «Про статус Засновника сучасної
держави Україна - народного депутата» щодо призначення щомісячного
довічного грошового утримання
(реєстр. № 16041 від 04.09.2026)
про внесення змін до Закону України «Про статус Засновника сучасної
держави Україна - народного депутата» щодо запровадження державної
стипендії (державного привілею) для осіб, яким надано статус Засновника
сучасної держави Україна – народного депутата
(реєстр. № 16041-1 від 18.09.2026)
про внесення змін до деяких законів України щодо призначення
щомісячного довічного грошового утримання Засновникам сучасної
держави Україна - народним депутатам та уточнення окремих норм
(реєстр. № 16041-2 від 21.09.2026)

За дорученням Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. та відповідно до статей 93, 108, 110, 111 і 114 Регламенту Верховної Ради України, Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розглянув на своєму засіданні ... 2026 року (протокол № ...) проєкти законів України про внесення змін до Закону України «Про статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата» щодо призначення щомісячного довічного грошового утримання (реєстр. № 16041 від 04.09.2026), поданий Кабінетом Міністрів України; про внесення змін до Закону України «Про статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата» щодо запровадження державної стипендії (державного привілею) для осіб, яким надано статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата (реєстр. № 16041-1 від 18.09.2026), поданий народним депутатом України Третяковою Г.М.; про внесення змін до деяких законів України щодо призначення щомісячного довічного грошового утримання Засновникам сучасної держави Україна - народним депутатам та уточнення окремих норм (реєстр. № 16041-2 від 21.09.2026), поданого народним депутатом України Лозинським Р.М. та іншими народними депутатами України, і зазначає наступне.

Законопроект за реєстр № 16041 пропонується внести зміни до Закону України «Про статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата», з метою врегулювання механізму фінансування та виплати щомісячного довічного грошового утримання. Зокрема, пропонується:

- передбачити, що право на щомісячне довічне грошове утримання Засновнику сучасної держави Україна – народному депутату (далі – Засновник) виникає з дати набуття статусу Засновника та призначається в розмірі 80 відсотків місячної заробітної плати народного депутата України поточного скликання – члена комітету, встановленої на день подання заяви за його призначенням, замість пенсії або щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці;
- фінансування щомісячного довічного грошового утримання за рахунок коштів державного бюджету;
- проведення перерахунку раніше призначеного щомісячного довічного грошового утримання Засновника у разі збільшення щомісячного посадового окладу народного депутата України поточного скликання;
- визначити, що різниця між щомісячним довічним грошовим утриманням Засновнику, та виплаченою пенсією або щомісячним довічним грошовим утриманням судді у відставці за минулі періоди може бути виплачена Засновнику не більш як за 12 місяців.

За інформацією Міністерства фінансів України видатки на реалізацію законопроекту за реєстр. № 16041 становитимуть у 2026 році близько 36,2 млн грн, у 2027 році – 108,6 млн гривень.

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Пенсійний фонд України повідомляють про відсутність зауважень до законопроекту за реєстр. № 16041.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини підтримує законопроект за реєстр. № 16041.

Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні в цілому немає зауважень до законопроекту за реєстр. № 16041 та відзначає, що з метою забезпечення однакового механізму здійснення підвищення (індексації) пенсійних і схожих за своїм соціальним призначенням виплат, доцільно передбачити застосування норм частини другої статті 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» для здійснення підвищення щомісячного довічного грошового утримання.

Дослідницька служба Верховної Ради України вважає, що прийняття законопроекту за реєстр. № 16041 матиме позитивний вплив на законодавче регулювання щомісячного довічного грошового утримання Засновників завдяки уточненню механізмів здійснення його виплати та усуненню прогалин у правовому регулюванні, а також через запровадження моделі щомісячного довічного грошового утримання, що нівелюватиме негативний вплив інфляції на таке утримання.

Альтернативний законопроект за реєстр. № 16041-1, як зазначається у пояснювальній записці, виходить з іншої правової моделі. Матеріальне визнання особливого внеску осіб, яким надано статус Засновника сучасної держави Україна, пропонується здійснювати не у формі пенсійної виплати чи щомісячного довічного грошового утримання, а шляхом запровадження самостійної щомісячної державної стипендії (державного привілею), як форми державного визнання особливого внеску таких осіб у проголошення незалежності України, становлення та розвиток сучасної Української держави.

Законопроект за реєстр. № 16041-1 передбачає з 1 січня 2027 року:

- призначення Засновнику за його заявою щомісячної державної стипендії (державного привілею) у розмірі 80 відсотків місячної заробітної плати народного депутата України поточного скликання – члена комітету. При цьому, для осіб, яким статус Засновника надано до набрання чинності цим законом, таке право виникатиме з 1 січня 2027 року, а для осіб, яким статус буде надано після набрання чинності цим законом, державна стипендія призначатиметься з дня надання статусу. На відміну від законопроекту за реєстр. № 16041, призначення та отримання державної стипендії (державного привілею) не є підставою для припинення, зупинення, зменшення, обмеження або перерахунку пенсії чи щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці, право на які Засновник має відповідно до закону;

- перерахунок розміру державної стипендії (державного привілею) у разі зміни відповідних складових заробітної плати народного депутата України з дня такої зміни;

- фінансування державної стипендії за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених Апарату Верховної Ради України за окремою бюджетною програмою;

- призначення, нарахування та виплата державної стипендії здійснюватиметься Апаратом Верховної Ради України. Водночас, Законом про Державний бюджет України на відповідний рік головним розпорядником бюджетних коштів, передбачених для виплати державної стипендії, замість Апарату Верховної Ради України може бути визначено центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері культури, або Український інститут національної пам'яті;

- здійснення Засновникам одноразової державної виплати, яка може бути передбачена окремою бюджетною програмою відповідно до Закону про Державний бюджет України на відповідний рік та яка не є складовою державної стипендії (державного привілею), пенсійною чи соціальною виплатою тощо.

Міністерство фінансів України надає висновок про те, що реалізація норм законопроекту за реєстр. № 16041-1 потребуватиме додаткових витрат державного бюджету для виплати державних стипендій (державних привілеїв) та одноразових державних виплат Засновникам сучасної держави Україна – народним депутатам. Законопроект не відповідає вимогам частини першої статті 27 Бюджетного кодексу України щодо подання суб'єктом права законодавчої

ініціативи фінансово-економічних обґрунтувань з відповідними розрахунками, а отже, визначити вартісну величину впливу положень проєкту акта на показники державного бюджету неможливо.

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України не підтримує законопроект за реєстр. № 16041-1 та зауважує, що законопроект доцільно доопрацювати у частині визначення правової природи та умов виплати державної стипендії саме як стипендії. Така стипендія має встановлюватися на визначений бюджетний період, не мати довічного характеру, не залежати від поточного розміру заробітної плати народного депутата України та не виплачуватися одночасно з пенсією, призначеною відповідно до спеціального закону.

Міністерство юстиції України надає ряд зауважень до законопроект за реєстр. № 16041-1, зокрема, щодо:

- відсутності визначення у проєкті Закону та загалом у законодавстві України словосполучення «державна стипендія (державний привілей)». Водночас використання вказаного терміна може ускладнювати однозначне розуміння змісту відповідних положень Закону та їх практичне застосування;

- здійснення призначення, нарахування та виплати державної стипендії (державного привілею) Апаратом Верховної Ради України. Покладення на Апарат Верховної Ради України таких повноважень не узгоджується з визначеним законодавством правовим статусом Апарату Верховної Ради України як органу, що забезпечує діяльність Верховної Ради України, її органів та народних депутатів України, та виходить за межі визначеного для нього функціонального призначення.

Пенсійний фонд України повідомляє про наявність зауважень та пропозицій до законопроект за реєстр. № 16041-1.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини вважає, що законопроект за реєстр. № 16041-1 є більш доцільним завдяки якісному юридичному доопрацюванню.

Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні повідомляє про відсутність зауважень та пропозицій до законопроект за реєстр. № 16041-1.

Дослідницька служба Верховної Ради України зазначає, що окремі положення законопроект за реєстр. № 16041-1 видаються дискусійними. Зокрема, цей законопроект потребує доопрацювання в частині: визначення збалансованого розміру державної стипендії Засновникам та окремого фінансового обґрунтування такої виплати; запровадження Засновникам разової державної виплати щорічно та відповідного фінансового обґрунтування. Зазначене видається доцільним з огляду на відсутність будь-яких критеріїв для визначення розміру разової державної виплати. Крім того, запропоновані нові повноваження Апарату Верховної Ради України щодо призначення, нарахування та виплати державної стипендії (державного привілею) потребуватимуть внесення змін до Регламенту Верховної Ради України.

Альтернативний законопроект за реєстр. № 16041-2, на відміну від законопроекту за реєстр. № 16041, встановлює додаткові критерії (крім визначених у статті 2 Закону України «Про статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата»), відповідно до яких народному депутату України не може бути надано статус Засновника.

Зокрема, такий статус не надаватиметься якщо народний депутат:

- був членом Кабінету Міністрів України станом на день ухвалення рішення і не висловлював публічної незгоди із ухваленням: Постанови Кабінету Міністрів України від 2 листопада 1999 р. №2032 «Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про передачу з України до Російської Федерації важких бомбардувальників Ту-160, Ту-95МС, крилатих ракет повітряного базування великої дальності та обладнання»; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2010 р. №947-р «Про схвалення проекту Угоди між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України»;

- був народним депутатом України, який проголосував за проекти Законів «Про ратифікацію Угоди між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України» (реєстр. № 0165 від 23.04.2010); «Про засади державної мовної політики» (реєстр. № 9073 від 26.08.2011); «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян (реєстр. № 3879 від 14.01.2014);

- був міським, селищним, сільським головою, депутатом місцевої ради, який публічно закликав застосувати норми Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян проти учасників Революції Гідності;

- голосував проти прийняття в цілому проекту Закону «Про припинення дії Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією» (реєстр. № 0206 від 03.12.2018).

Законопроект за реєстр. № 16041-2 також передбачає підвищення розміру пенсії за особливі заслуги (яка встановлюється як надбавка до розміру пенсії) з 4200 гривень до п'яти розмірів прожиткового мінімуму, визначеного для осіб, які втратили працездатність, особам, яких відповідно до Закону України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» визнано борцями за незалежність України у XX столітті та відповідно до Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» реабілітовано, із числа тих, яких за політичними або релігійними мотивами було піддано репресіям у формі (формах) позбавлення волі (ув'язнення) чи примусового безпідставного поміщення здорової людини до психіатричного закладу за рішенням позасудового або іншого репресивного органу.

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України не підтримує законопроект за реєстр. № 16041-2 та висловлює до нього ряд зауважень.

Міністерство фінансів України не підтримує законопроект за реєстр. № 16041-2. Відповідно до фінансово-економічних розрахунків до законопроекту видатки на виплату щомісячного довічного грошового утримання Засновнику становитимуть у 2026 році близько 36,2 млн грн, у 2027 році – 108,6 млн гривень.

Додаткових бюджетних коштів потребуватиме також пропозиція щодо збільшення розміру пенсії за особливі заслуги перед Україною, які, за орієнтовними розрахунками, становитимуть близько 4,0 млн грн на рік.

Міністерство юстиції України висловлює ряд зауважень до законопроекту за реєстр. № 16041-2. Зокрема зауважує, що відповідно до статті 80 Конституції України народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп.

Пенсійний фонд України повідомляє про наявність зауважень до законопроекту за реєстр. № 16041-2.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини вважає, що законопроект за реєстр. № 16041-2 є більш доцільним завдяки якісному юридичному доопрацюванню.

Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні повідомляє, що не можуть бути підтримані норми законопроекту за реєстр № 16041-2 в частині деталізації критеріїв, за які народним депутатам України не може бути надано статус Засновника, оскільки вони носять ознаки неконституційності, не узгоджуються з базовими принципами верховенства права та метою Закону України «Про статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата». На думку СПО профспілок, здійснені у правовому полі та в межах виконання своїх повноважень дії або бездіяльність народних депутатів, членів уряду тощо, якщо вони не містять складу злочину або іншого правопорушення – не можуть розглядатися як додаткова підстава для відповідальності або настання інших юридичних наслідків.

Дослідницька служба Верховної Ради України висловлює зауваження до законопроекту за реєстр. № 16041-2. Зокрема, зазначає, що критерії визначення вчинених Засновником дій як таких, що спрямовані на ліквідацію незалежності України, порушення державного суверенітету, територіальної цілісності України, створення загрози національній безпеці України, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, якщо не встановлено у цих діях складу злочину чи адміністративного правопорушення компетентним органом, залишаються не конкретизованими у Законі України «Про статус Засновника сучасної держави Україна – народного депутата» для цілей застосування Комісією з розгляду питань щодо надання та позбавлення статусу Засновника сучасної держави Україна – народного депутата. Запропоновані критерії не узгоджуються з усталеними вимогами щодо відповідності чинному законодавству, правової визначеності, передбачуваності правових наслідків, дотримання принципів права.

За результатами розгляду та обговорення Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів ухвалив цей висновок і прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України:

1. Проекти законів України про внесення змін до Закону України «Про статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата» щодо призначення щомісячного довічного грошового утримання (реєстр. № 16041 від 04.09.2026), поданий Кабінетом Міністрів України; про внесення змін до Закону України «Про статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата» щодо запровадження державної стипендії (державного привілею) для осіб, яким надано статус Засновника сучасної держави Україна - народного депутата (реєстр. № 16041-1 від 18.09.2026), поданий народним депутатом України Третяковою Г.М.; про внесення змін до деяких законів України щодо призначення щомісячного довічного грошового утримання Засновникам сучасної держави Україна - народним депутатам та уточнення окремих норм (реєстр. № 16041-2 від 21.09.2026), поданого народним депутатом України Лозинським Р.М. та іншими народними депутатами України, за наслідками розгляду в першому читанні:

2. Висновок Комітету направити до Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування.

Голова Комітету

Галина ТРЕТЬЯКОВА